

İmaməliyeva Leyla Məcid qızı⁵⁰
“KİTABI-DƏDƏ QORQUD” EPOSUNUN AZƏRBAYCAN ƏDƏBİYYATŞÜNASLIĞINDA
ARAŞDIRILMASI MƏSƏLƏLƏRİ

Azərbaycan mədəniyyət salnaməsinin ən dəyərli səhifələrindən olan “Kitabi-Dədə Qorqud” təkcə yarandığı dövrdə deyil, eyni zamanda müasir dövrümüzdə də milli mədəniyyətimizin ideya bünövrəsi olaraq qalır. Azərbaycan oğuz xalqlarının ideya vəhdətini özündə daşıyan bu epos XX yüzilliyin birinci onilliklərində Azərbaycan elminə məlum olmuş, daha sonra nəşr edilərək xalq arasında yayılmışdır.

“Kitabi Dədə Qorqud” janrı etibarilə qəhrəmanlıq dastanıdır. Lakin bu dastan eyni zamanda xalqın bütün etnik-mənəvi dəyərlərini özündə cəmləşdirən, onu yaddaş xəzinəsi kimi qoruyan eposdur. Bir epos kimi Azərbaycan ədəbi düşüncəsinin ilkin estetik normaları, müasir ədəbi növ və janrların “arxetipləri”- “rüşeymləri” bu dastanda qorunmaqdadır”(7, s.12). XX yüzilliyin ilk onilliklərində “Kitabi-Dədə Qorqud” dastanının araşdırılması ilə ciddi şəkildə məşğul olan tədqiqatçılardan biri Əmin Abiddir. Azərbaycan ədəbiyyatını ümumtürk ədəbiyyatı kontekstində tədqiq edən Əmin Abid “Azərbaycan türklərinin ədəbiyyat tarixi”nin birinci cildinin böyük qismini “Kitabi-Dədə Qorqud”a və digər “Oğuznamələr”ə həsr etmişdir.

XX əsrin ilk onilliklərində “KDQ”ni araşdıran alimlərdən biri də M.Mirbağirov olmuşdur. O, 1923-cü ildə dastana məqalə həsr etmişdir. Dastanı “əski türk ədəbiyyatı nümunəsi” adlandıran müəllif məqalədə oğuzların tarixi və məişəti ilə bağlı məqamları təhlil süzgəcindən keçirmişdir. XX yüzilliyin otuzuncu illərində “KDQ”yə diqqət ayıran alimlərdən biri də Bəkir Çobanzadə olmuşdur. Təəssüf ki, görkəmli dilçi, ədəbiyyatşünas və türkoloq kimi tanınan alimin “KDQ”yə həsr etdiyi əsər bugünədək tapılmamışdır. 1934-cü ilin avqust ayında Moskvada keçirilmiş I Ümumittifaq Yazıçılar Qurultayında Azərbaycan SSR Yazıçılar İttifaqının sədri Mikayıl Ələkbərli hesabat məruzəsi ilə çıxış etmişdir. Çıxışında abidəni səhvən lüğət adlandıran M.Ələkbərli Dədə Qorqudu real şəxsiyyət, lüğət və dastanların müəllifi kimi təqdim etmişdir. Sözügedən dövrdə “KDQ”yə maraq göstərənlərdən biri də Ə.Sultanzadə olmuşdur. O, “Ədəbiyyat qəzeti”nə ünvanladığı məktubda “KDQ”nin şifahi deyil, yazılı ədəbiyyatımızın ilk abidəsi və tarixi şəxsiyyətlərin ədəbi irsi hesab edilməsini təklif etmişdir. Dastan 1939-cu ildə Azərbaycanda ilk dəfə Həmid Araslının tərtibi, redaktəsi və ön sözü ilə çap olunmuşdur. “Azərbaycan folklorunun çox çalarlı janrlarının, xüsusən də aşiq yaradıcılığının, məhəbbət və qəhrəmanlıq dastanlarının araşdırılması və geniş təbliği H.Araslının elmi fəaliyyətinin ən parlaq səhifələrini təşkil etmişdir. Bu baxımdan alimin KDQ boylarının öyrənilməsi və nəşri sahəsində xidmətləri təqdirə layiqdir”(4, s.31).

Həmid Araslı 1938-ci ildə “Kitabi-Dədə Qorqud” adlı məqalələri ilə mətbuatda: “Revolusiyaya və kultura” (1938-ci il, № 3) jurnalında və “Ədəbiyyat və incəsənət” qəzetində (1938-ci il, 17 mart) çıxış etmişdir. Dastanın boyları bütövlükdə ilk dəfə 1939-cu ildə latın qrafikası ilə Azərbaycan dilində, sonralar isə 1950-ci ildə rus dilində V.V.Bartoldun M.H.Təhmasiblə birlikdə tərcüməsində nəşr olunmuşdur.

Həmid Araslı 1951-ci ildə “KDQ” ilə bağlı elmi fəaliyyətinə görə tənqid və təqiblərə məruz qalmış, lakin yeri gəldiyində hər zaman bu abidənin mədəniyyətimiz üçün yad olmadığını bildirmişdir. 1957-ci ili “KDQ”yə “bəraət verilməsi” ili adlandırmaq olar. Respublikanın görkəmli alimlərinin: H.Araslı, M.Arif, Ə.Dəmirçizadə və M.H.Təhmasibin birlikdə yazdıqları “Dədə Qorqud” dastanları” adlı məqalə “Kommunist” qəzetinin 1957-ci il, 17 və 26 mart nömrələrində çap olunduqdan sonra bu dəyərli abidənin Azərbaycanda öyrənilməsi və nəşri ilə bağlı çətinliklər aradan qaldırılmışdır. “KDQ”nin 1939, 1962 və 1977-ci illər Bakı nəşrləri H.Araslının adı ilə bağlıdır. O, 1938-ci ildə Orxan Şaiq Gökyay ilə eyni zamanda dastanın ilk nəşrini hazırlamış və 1939-cu ildə Bakıda nəşr etdirmişdir. 1962 və 1977-ci il nəşrləri isə təkmilləşdirilmiş çaplardır. H.Araslı çap olunan “KDQ”lər içərisində ən qiymətli elmi əhəmiyyətə malik olan nəşrin 1958-ci ildə Türkiyə Dil Qurumunun nəşri hesab etmişdir. Ədəbiyyatşünas Mikayıl Rəfilinin də “KDQ”nin araşdırılması ilə bağlı bir sıra tədqiqatları mövcuddur. O, həm 1941-ci ildə nəşr olunan “Qədim Azərbaycan ədəbiyyatı” kitabında, həm də doktorluq dissertasiyasında dastandan ətraflı bəhs etmiş, abidəni Azərbaycan mədəniyyətinə yüksəlişin başlanğıcı kimi qiymətləndirmişdir. Abidənin XI əsrə aid olduğunu iddia edən ədəbiyyatşünas dastanda ilk dəfə realist təhkiyənin fantastik obrazlarla, qəhrəmanlığın mifoloji motivlərlə vəhdət təşkil etdiyini göstərmişdir. Əbdülzəl Dəmirçizadə “KDQ”ni dil baxımından tədqiq etmiş, dastanın mətni, lüğət tərkibi, fonetik xüsusiyyətləri haqqında maraqlı mülahizələr irəli sürmüşdür. Məmməd Arif Dadaşzadə də “KDQ”yə X-XI əsrlərə aid olan çox dəyərli folklor abidəsi kimi dəyər vermişdir.

“KDQ”ni Qərbi Avropa eposu ilə müqayisə edərək öyrənən alim Ə.Sultanlı olmuşdur. Boyların ruhca bir-birinə yaxın olduğu fikrini irəli sürən Əli Sultanlı, onların ideyaca da vəhdət təşkil etdiyini, bu əsərin islamdan əvvəlki dövrlə bağlılığını, qəhrəmanlıq ruhunda olduğunu və bir çox vacib xüsusiyyətlərini göstərmişdir. Azərbaycan folklorşünası Məmmədhiüseyn Təhmasibin də “KDQ” ilə bağlı çox dəyərli araşdırmaları XX yüzilliyin 40-cı illərinə təsadüf edir. M.Təhmasib 1966-cı ildə “KDQ” ilə bağlı “Dədə Qorqud” boyları haqqında” adlı iki sərbəllə məqalə ilə “Azərbaycan ədəbiyyatına dair tədqiqatlar”da çıxış etmişdir. Alim bu məqalələrdə “KDQ” dastanı ilə bağlı mövcud olan tədqiqatlara toxunaraq, digər alimlərin gəldikləri qənaətləri incələyərək dəyərli faktlarla zəngin iki elmi əsər yazmışdır. İkinci məqalədə oxuyuruq: “Dədə Qorqud” boylarının yaranması və yazıya alınması vaxtı haqqında müxtəlif fikirlər söylənmişdir. Bizcə, bu dastanlar təqribən VII-VIII əsrlərdən başlayaraq müxtəlif zamanlarda baş vermiş hadisələrlə səsleşən tarixi əfsanə və rəvayətlər əsasında yaranmağa başlamış, <...> XI-XII əsrlərdə Azərbaycanda baş vermiş hadisələrlə səsleşdirilmiş, axırıncı dəfə köçürüldükdə isə kitabın əlavələri hesabına xeyli dəyişərək indi əlimizdə olan şəkllə

⁵⁰ Bakı Slavyan Universiteti. ilevla@hotmail.com

düşmüşlər. “Dədə Qorqud” boylarının bizə çatmış “Kitabi-Dədə Qorqud” şəklində son dəfə yazıya köçürülməsi isə, hər halda, XIII əsrdən sonraya aiddir” (14, s.190). Dastanla bağlı silsilə məqalələr müəllifi olan M.Təhmasib “Basatın Təpəgözü öldürdüyü boy”u Homerin “Odisseyə”, eləcə də “Sindibadnamə”, “Nart” eposları ilə müqayisə etmişdir. “Kdq”nin V.Bartoldun rusca tərcüməsinə “Qeydlər”in müəllifi, həmçinin, dastanın H.Araslı nəşrlərinin elmi redaktoru M.Təhmasib olmuşdur. Ədəbiyyatşünas Hidayət Əfəndiyev isə “Kdq” ilə bağlı bir qədər fərqli fikirlər söyləmişdir. Dastanı vahid süjetli əsər hesab etməyən müəllif müqəddimənin əsərin əsas məzmunu ilə uyuşmadığını qeyd etmişdir. “Kdq”ni qoşa janrlı əsər adlandıran H.Əfəndiyev surətlərin və xarakterlərin təsvirində mübaligələrin, təşbehlərin əhəmiyyətini xüsusi vurğulamışdır. XX əsrin ortalarında “Kdq” təkcə ədəbiyyatşünasların deyil, həm də yazıçı və tarixçilərin marağını çəkmişdir. Səməd Vurğun, Mehdi Hüseyn, Rəsul Rza, Mirzə İbrahimov və b. “Kdq”yə böyük dəyər vermiş, müxtəlif mətbu orqanlarında yazı və məqalələri ilə dastana olan rəğbətini nümayiş etdirmişlər. Səməd Vurğunu “Kdq”nin yaranma tarixi ilə bağlı söylənən fikirlərdə digər araşdırıcılardan fərqləndirən dastanın yaranması tarixinə münasibəti olmuşdur. Tədqiqatçıların böyük əksəriyyəti dastanın yaranma vaxtını XI əsr hesab etdikləri halda, S.Vurğun bu abidənin yaranma tarixini IX əsrə aid etmiş və dastanda köçüriliyin qabarıq verilməsi qənaətinə gəlmişdir.

Yazıçı Mehdi Hüseyn əsas diqqətini dastan iştirakçılarının öz vətənlərinə olan məhəbbətinə yönəlmiş, Qaraca Çoban, Uruz, Qaragünə və b. igidlərin fədakarlıqlarına önəm vermiş, Uruzun anası Burla xatunla dialoqunu ibrət olacaq səhnə kimi dəyərləndirmişdir. Şair Rəsul Rzanın “Kdq”yə münasibəti şeiriyyat poetikasının rakursundan olmuş və o, daima sərbəst şeirin “Kdq” poetikası ilə doğmalığını sübut etməyə çalışmışdır. Yazıçı Mirzə İbrahimov 1944-cü ildə yazdığı “Dilimizin inkişaf yolları” adlı məqaləsində “Kdq”nin xalq yaradıcılığının ən gözəl nümunəsi olduğunu vurğulamışdır. Yazıçı Anarın povest kimi işlədiyi “Kdq” mətni özünəməxsusluğu və mətnə yaxınlığı ilə diqqəti çəkmişdir. Povestdən bir müddət sonra yazdığı “Dədə Qorqud dünyası” araşdırmasında Anar “Kdq”nin tədqiqatçıları ilə polemikaya girərək bu möhtəşəm abidəni dilimizin, tariximizin abidəsi kimi qiymətləndirmiş, dastanı “Azərbaycan xalqının ən nikbin əsəri” kimi dəyərləndirmişdir. Tədqiqatçılardan Şamil Cəmşid Qorqudşünas “Kdq” mətninin uşaqlar üçün sadələşdirilmiş şəklinin müəllifidir. O, bu mətni 1980-ci ildə çap etdirmişdir. Alim dastanla bağlı “Kitabi-Dədə Qorqud”u vərəqləyərkən”, “Kitabi-Dədə Qorqud”, “Kitabi-Dədəm Qorqud” adlı monoqrafiyalarını abidənin tədqiq və nəşr tarixinə, habelə mətnlə bağlı problemlərə həsr etmişdir. Fərhad Zeynalov və Samət Əlizadənin 1988-ci ildə birgə nəşrə hazırladıqları “Kdq” dastanı Azərbaycan türkcəsindədir. Alimlər bu kitabın “Tükənməz xəzinə” adlı “Ön söz”ündə “Kdq”nin tədqiq və nəşr tarixi, Drezden və Vatikan nüsxələri, obrazları, əhatə etdiyi məzmun, ideya-bədii xüsusiyyətləri və s. problemlər haqqında əhatəli və elmi əsasa malik məlumatlar vermişlər. Alimlər “at kultu”na da toxunmuşlar. “Ön söz”də oxuyuruq: “Kitabi-Dədə Qorqud”da tədqiqatçıların diqqətini o qədər də cəlb etməyən “at kultu”nu xatırlatmaq istərdik. Atlar burada öz adları ilə tanınan canlı personajlardır; at qəhrəmanın yoldaşı, əsas zərbə qüvvəsidir. “At işləməsə, ər öyünməz” məsəli dastandan leytmotiv kimi keçir. Qəhrəman yaralananda atın quyuğunu kəsir, öləndə atı öldürürlər; yasaq olunmuş vaxtda atı minmək günahdır; qəhrəman and içir: “Minərsəm, tabutum olsun!” (9, s. 17).

“Ön söz”də diqqəti çəkən məqamlardan birində oxuyuruq: “Bunu da qeyd edək ki, “Kitabi-Dədə Qorqud”da etnos adı kimi iki dəfə “alban” sözü işlənmişdir (9, s.17). Bu kitabı digər kitablardan fərqləndirən xüsusiyyət onun “Ön söz”ündə sual şəklində qoyulmuş və F.Zeynalov və S.Əlizadə tərəfindən müxtəsər cavablandırılmış elmi mülahizələrdir. XX əsrin 70-80-ci illərində Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığında “Kdq” dastanına marağın artması nəticəsində tədqiqat üsulları və istiqamətləri ədəbi-tarixi aspekt çərçivəsindən çıxaraq genişlənmişdir. Tədqiqatçılardan S.Əliyarlı, E.Əlibəyzadə, P.Xəlilov, Ə.Fərzəli dastanı tarixi və tarixi-coğrafi baxımdan, T.Hacıyev, S.Əlizadə, K.Vəliyev, A.Məmmədov, N.Cəfərov, K.Abdullayev dilçilik və dastanın poetikası rakursundan, M.Seyidov mifoloji, A.Nəbiyev filoloji aspektdən araşdırmışlar.

Bəhlul Abdullayevin “Kitabi-Dədə Qorqud” dastanı ilə bağlı fikirləri maraqlı olduğu üçün diqqət çəkir. Alim yazır: “Qaynaqlarda Qorqud Atanın “Məhəmməd peyğəmbərin yaxın dostu, ondan dərs alan və üç yüz il ondan sonraya qədər yaşayan sahəbə, şirvanlıların təqdis etdikləri sultan, həm də Məhəmməd tərəfindən Dəmirqar, Dərbəndə göndərilmiş Salmani-farsinin təyin etdiyi Şeyx” (M.Təhmasib) olması xəbəri vardır. Başqa bir qaynaqda isə deyilir ki, Qayı tayfasından olan Qorqud Ata İnal Yabqu xanın vəziri idi. Və o, Məhəmməd peyğəmbərin anasının kiçik qardaşları-Abbas oğullarının Bağdadda beş yüz il padşahlıq etdikləri zamanda yaşamışdır. Farsca Oğuz dastanında da bildirilir ki, İnal Yabqu xan Qorqud Atanı Həzrət Məhəmməd peyğəmbərin yanına göndərmiş, o da orada islam dinini qəbul etmişdir” (10, s.4). Elməddin Əlibəyzadə “Kdq”yə həsr etdiyi “Ədəbi şəxsiyyət və dil”, “Azərbaycan xalqının mənəvi mədəniyyət tarixi”, “Kitabi-Dədə Qorqud” adlı kitablarında “Kdq” dastanına xüsusi yer vermişdir. “Kitabi-Dədə Qorqud” adlı kitabını E.Əlibəyzadə 10 fəslə bölmüşdür. “Tarixi hadisələrin bədii təsviri”, “Oğuz elinin dövlət qurumu və başçıları”, “Oğuz elinin igidləri”, “Dədə Qorqud şahidlik edir”, “Oğuzlarda ailə-məhəbbət mənəvi aləmi”, “Oğuz elinin qadınları”, “Oğuzlarda adət-ənənə, ədəb-ərkan”, “Dədə Qorqudun dili və üslubu”, “Dədə Qorqud kitabı”na artırımlar və ya “yad qatlar”, “Dədə Qorqud” dastanlarının sonluqları, yaxud Dədə Qorqudun kədəri” adlı fəsillər bu dastanla bağlı irili-xırdalı bir çox problemlərin incələnməyə aparılmasına və abidənin qavranılaraq öyrənilməsinə xidmət etmişdir (6). “Kdq” dastanı haqqında monoqrafiyalar, tədqiqat işləri yazan alimlərdən biri də Elmira Rəhimovadır. Onun 2011-ci ildə nəşr olunmuş “Dədəm Qorqud” adlı monoqrafiyası beş fəsildən ibarətdir. “Kitabi-Dədə Qorqud” Azərbaycan xalq epik şüurunun ilk səhifəsidir”, “Azərbaycan qorqudşünaslığının aktual problemləri”, “Kitabi-Dədə Qorqud” dastanı nəzəri və praktik bədii tərcümə kontekstində. Dastanın ilk rus tərcüməsi”, “Dədə Qorqud” P.Antokolskinin tərcümələrində”, “Dədə Qorqud” dastanı Azərbaycanın rus tərcüməçilərinin gözü ilə” adlı fəsillər monoqrafiyanın dastanın hansı aspektdən araşdırılmasına aydınlıq gətirir (13). “Kdq” dastanına monoqrafiya həsr edən alimlərdən biri də Rüstəm

Kamaldır. Onun 2013-cü ildə çap olunmuş “Kitabi-Dədə Qorqud”: nitq janrları və davranış poetikası” adlı monoqrafiyası dəyərli abidəmiz “Kitabi-Dədə Qorqud”da davranış poetikasına həsr olunmuşdur. Alimin dastanın poetik sistemi haqda maraqlı fikirləri vardır: “Kitabi-Dədə Qorqud”un poetik sistemində fatika dialoqun əsasını təşkil edir, fatik janrlarla (xəbər, xəbərləşmə, söhbət, tənbeh-təhqir, kinayə, mübahisə (qavğa və s.) ifadə olunur. Xəbər nitq janrı kimi eposda kommunikativ gerçəkliyin və ya hadisənin əsasını təşkil edir. Eposun bədii məkanı əslində xəbər-xəbərləşmə məkanındır” (8, s.122). M.Baxtinin nitq janrları, Y.Lotmanın məişət davranışı poetikası və C.Ostinin nitq aktları və performativlik nəzəriyyələri işığında epik mətn çərçivəsində nitq janrlarının təsvirini verən R.Kamal, onların dilin miforitual təcrübəsi ilə əlaqəsini müəyyən etmişdir.

Orta əsrlər oğuz dastanı “Kitabi-Dədə Qorqud” və german xalqlarının eposu “Nibelunqlar nəğməsi”ndə iki problemi: “Ədəbiyyatda darvinizm və ya sosial mədəniyyət modelləri orta əsrlər eposu aynasında” (11) və “Epos tarix və mif qovşağında” (12) adlı dərslər vəsaitlərinin müəllifi Rəhilə Qeybullayevadır. Alim 2016-cı ildə çap etdirdiyi hər iki əsərində “Dini kitablar eposun sələfləri sayıla bilərmə?”, “Eposlar xronika, yoxsa sırf ədəbiyyat nümunələridir?”, “KDQ” VƏ “NN”- klassik ədəbiyyat, yoxsa folklor nümunəsi?”, “Epos və onlardan əvvəl gələn kanonlaşmış dini motivlər”, “Ədəbiyyatda darvinizm cərəyanı və konsepsiyaları”, “Riayət edilmiş qaydalar: müasir Azərbaycan və alman xalqlarının sosiokultur antropologiyası orta əsrlər eposu aynasında (“KDQ” və “NN”) başlıqları altında çox maraqlı məqamlara toxunmuş və yeri gəldikdə “KDQ” və “NN”ə müraciət edərək hər iki əsərində qoyduğu problemləri elmi şəkildə incələmişdir. 2018-ci ildə çap olunan “Dədə Qorqud kitabı. Vatikan nüsxəsi” kitabında “Dədə Qorqud” dastanının Vatikan nüsxəsi əksini tapmışdır. “Vatikan nüsxəsi İtaliyanın Vatikan kitabxanasında qorunan, XVI əsrin birinci yarısında üzü köçürülən, bir müqəddimə və altı boydan ibarət olan nüsxədir” (5, s.4). “Hekayəti-Oğuznameyi-Qazan bəg və ğeyri” adlanan bu nüsxəni ilk dəfə olaraq əski əlifbadan müasir Azərbaycan əlifbasına çevirən Tərhan Quliyevdir. Alim kitaba “Ədəbiyyatımızın və tariximizin bir parçası” adlı 75 səhifəlik “Ön söz” yazmışdır.

“Azərbaycan xalqının şah əsəri, avtobiografiyası olan” (3, s.9) “Kitabi-Dədə Qorqud” dastanı heç bir zaman ədəbi tərəvətini itirməyəcək mükəmməl sənət abidəsidir. Lakonik olduğu qədər də monumental olan bu abidə mədəniyyət tariximizin canlı salnaməsidir. Elm aləminə 1815-ci ildə bəlli olan bu abidə hər zaman həm Azərbaycan, həm də dünya ədəbiyyatşünaslarının diqqət mərkəzində olacaqdır.

Ədəbiyyat:

1. Araslı H. Kitabi-Dədə Qorqud. “Revolusiyası və kultura” jur., 1938-ci il, № 3.
2. Araslı H. Kitabi-Dədə Qorqud. “Ədəbiyyat və incəsənət” qəz., 1938, 17 mart.
3. Cəfərov N. Tarixin tərcümeyi-halı. Bakı: Elm və təhsil, 2014, 265 s.
4. Dədə Qorqud kitabı. Ensiklopedik lüğət. Bakı: Öndər, 2004, 368 s.
5. Dədə Qorqud kitabı. Vatikan nüsxəsi. Bakı: Xan, 2018, 288 s.
6. Əlibəyadə E. Kitabi Dədə Qorqud. Bakı: ATM, 1999, 332 s.
7. İsmayılova Y. “Dədə Qorqud kitabı” və müasir Azərbaycan ədəbi düşüncəsi. Bakı: Elm, 2011, 368 s.
8. Kamal R. “Kitabi-Dədə Qorqud”: nitq janrları və davranış poetikası. Bakı: Nurlan, 2013, 148 s.
9. Kitabi-Dədə Qorqud. Bakı: Yazıcı, 1988, 266 s.
10. Kitabi-Dədə Qorqud. Bakı: Çəşniyev, 2004, 144 s.
11. Qeybullayeva R. Ədəbiyyatda darvinizm və sosial mədəniyyət modelləri orta əsrlər eposu aynasında (KDQ VƏ NN). Bakı: Mütərcim, 2016, 104 s.
12. Qeybullayeva R. Epos tarix və mif qovşağında: “Kitabi-Dədə Qorqud” və “Nibelunqlar haqqında nəğmə” əsasında. Bakı: Mütərcim, 2016, 60 s.
13. Rəhimova E. “Dədəm Qorqud”. Bakı: Avropa, 2011, 170 s.
14. Təhmasib M. Seçilmiş əsərləri. İki cild. I cild. Bakı: Mütərcim, 2010, 488 s.

Açar sözlər: “Kitabi-Dədə Qorqud” (KDQ), KDQ Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığında, KDQ-nin Drezden nüsxəsi,

Ключевые слова: «Китаби-Дедэ Коркут» (КДК), КДК в азербайджанском литературоведении,

Key words: “The Book of DedeGorgud” (BDG), BDG in Azerbaijani literary criticism, Dresden copy of BDG, V

ВОПРОСЫ ИССЛЕДОВАНИЯ ЭПОСА «КИТАБИ-ДЕДЕ КОРКУТ» В АЗЕРБАЙДЖАНСКОМ ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИИ

Резюме

Статья посвящена исследованиям, проведенным в азербайджанском литературоведении по эпосу «Китаби-Деде Коркут», отражающему историю огузских тюрков, воспеваящему высокие человеческие идеалы и благодаря этому вошедшему в сокровищницу духовных ценностей народов мира, а также до сих пор занимающему свое особое место в истории мировой литературы. В статье идет речь об азербайджанских ученых и исследователях (А.Абид, М.Мирбагиров, Б.Чобанзаде, М.Алекперли, А.Султанзаде, Г.Араслы, М.Г.Тahмасиб, М.Рафили, Х.Эфендиев, Ш.Джамшидов, Ф.Зейналов, С.Ализаде, Б.Абдуллаев, Т. Гаджиев, Р. Камал, Р. Гейбуллаева, Э.Гулиев и др.), изучавших «Китаби-Деде Коркут» начиная с первых десятилетий XX века, в том числе говорится о контексте, в котором они вели свои исследования.

Issues of studying the epic "The Book of DedeGorgud" in the Azerbaijan literature criticism

Summary

The article is devoted to the researches of the epic “The Book of DedeGorgud” in Azerbaijani literary criticism. The epic reflects history of the Oghuz Turks, sings of high human ideals and thanks to this fact it entered treasury of ethical values of the world’s people, and also “The Book of DedeGorgud” has still been taking a special place in the history of world literature. The article tells about Azerbaijani scientist, researchers (A.Abid, M.Mirbagirov, B.Chobanzadeh, M.Alekperli, A.Sultanzadeh, G.Arasli, M.G.Tahmasib, M.Rafili, H.Efendiyev, Sh.Jamshidov, F.Zeynalov, S.Alizadeh, B.Abdullayev, T.Hajiyev, R.Kamal, R.Geybullaeva, E.Guliyev and others), who have studied “The Book of DedeGorgud” since the first decades of XX century, including the context in